

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. XVIII. Auditores detractorum quàm graviter delinquant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

Nova priscis miscemus. Anno millesimo sexcentesimo sexto, Zagabii in Aultrā, quidam non è plebe, viris religiosus in consensu plurimum graviter detractans, & locum loquente digito monstrans: Inde, inquit, præcipitanti sunt hi nebulones. Post paucas omnino horas, hic ipse illuc conscendit, & è summis scalis capite pronus ruit; inde seminecem detulerunt domum. Ubi à ruinā tam gravi ad se rediit, Dei manifestariam in se vindictam fassus est. Arque ubi convaleuit, supplex veniam petiit ab iis ipsius quos læsarat. Non detractoribus solum, sed & detractoribus parata sunt iudicia. Nec quisquam hoc miretur: Detractor pessimorum furum pessimus fur est; rem furto subtractam non clam servat, sed aliis in prædam obijcit, facitque decem millia furum, unicuique, quod primus ille commisit, furto: Unicam detractoris linguam, multa linguarum millia sequuntur, & hoc omnes agunt, furati famam. Quapropter sua jam parata sunt etiam detractoribus supplicia.

Maurus divi Benedicti notissimus discipulus, è suo in beati Martini cœnobium migravit, ut sacrum ædificium illic moliretur, ubi architectum subito ruente mole collisum miraculo sanavit. Cæmentarii soluti oris homines: Quis scit, ajunt, quā illam arte in integritate restituerit, monachus est vagæ habitationis, fidat ei qui vult. Audiit Deus, & mox adfuit ultor à tergo, tres illorum malas genitus insedit; unus aded miserè habitus est ab hoc suo hospite, ut lugubri cum ejulatu expiravit. Maurus ubi hoc inauduit, rectā in divi Martini ædificium se recepit, & tribus horis continuis, in preces se effudit, dein obfessos accedens: Dei filius, inquit, qui suis potestatem dedit calcandi serpentes & scorpiones, liberet vos. Cùmque illi magis furerent, digitos immisit in os furiosorum, ita demum ingenti cum fectore, notā symbola relicta, cesserunt Orciniani hospites. Ita Deus in legitimas solet animadvertere. Lex est: Non eris criminator nec furs in populo, Ultorem senties Deum, quicquid ausus fueris hanc Dei legem evertere.

Narrat Paulinus, ille priscorum Patrum laudatissimus, duos sacri ordinis viros subito fato corruisse, quod Ambrosio Mediolanensi præfultu defuncto detraxissent. Ex his alter sacerdos Afer, sed Mediolani in sacerdotium venit. Hic in convivio contemptum Ambrosii antistitis jam functi laudibus obtraxerat. Auditores habuit non valde benevolos. Sed hoc illi tristissimum, quod & Deum habuerit auditorem. Nam subito miser expallescere, voce tribulare, artibus tremere cepit. Sic inter brachia deductus est ad lectum, & unā ad legem. Dixit Augustinus: Deus, totus pes est, totus & manus, & oculus est: addo, totus & auris est: videre quā nihil obaudiat! Detractores Deo odibiles. Nec quisquam purgaverit culpam, etiam si præfatione utatur: Ita fortis hac dicuntur, fide quā emi, vendo. Malas & furtivas merces, mi homo, nec emptas quidem vendere licet. Audisti hæc ab aliis? cura tu, ut ea clanculum sint dicta. Sitacides monet: Audisti verbum adversus proximum tuum, commorietur in te, fides quia non te dirumpet.

§. IV.

Prandium subinde caninum instituunt collocutores aliquot, tanquam compatores: quivis suam confert symbolam: sed hoc demum agitur, ut absentes qui non pranderunt, solvant symbolas, pleraque omnia damno aliorum dicuntur. De his symposiis præmonens Salomon: Noli, ait, esse in convivio potatorum, nec in comestationibus eorum, qui carnem ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus, & symbola dantes consumentur. De his symposiis hæc appositè Gregorius: Qui aliena vite detractioe paribus vacant, inquit, alienis procul dubio carnibus saturantur. Potibus vacant, qui de vite aliena opprobrio se inebriant. Carnes quippe ad vescendum conferre, est in colloctione derogationis vicissim proximorum vitia dicere; symbolam verò dare, est,

Tom. I.

A sicut unusquisque solet pro parte sua cibos ad vescendum, ita in consabulatione, detractiois verba conferre. Vestietur autem pannis dormitatio: quia despectum & inopem à cunctis bonis operibus inors sua invenit, quem hic ad aliena vita exquirenda crimina detractiois sua languor occupavit. Nec noxam purgat, dicere: Levia sunt hæc. Sæpe enim parva scintilla magnum excitavit incendium: lingua detractoris spargit ejusmodi scintillas, in incendium gliscientes. Sunt omnino levia, dices. At si graviora scires, etiam illa effutires. Tu verò pertendis levia hæc esse. At certè non sunt levia quæ invidiam olent aut superbiam, quæ animos dissociant, levia non sunt. Neque enim leve quid est, alterius famam vel leviter imminuere. Non minus homicidium est graphio aliquem atque gladio occidere. Non minus intemit Cassianus puerili manu & minutis vulneribus confossus, quàm si Hectoris aut Achillis manu cecidisset: quantò enim infimior erat manus pungentium, tantò gravius fuit dilatae mortis supplicium; quantò leviores videntur detractoris puncturæ, tantò subinde perniciosius fauciant. Hæc Deus impunè abire non sinit. Qui detrahit fratri, aut judicat fratrem loc. cap. 4. suum, detrahit legem, & judicat legem. Thomas Cantipratani, Cameracensis proepiscopus, suis se oculis usurpasse affirmat non minus horrendam quàm admirandam hujus vitii vindictam. Novi, ait, sacerdotem, nomine magis quàm re talem, qui ed linguæ perulantia prolapsus erat, ut quò facilis alios etiam sacerdotes in infamiam traheret, de seipso pessima queque mentiretur. Hic morti jam vicinus, furiis actus, tantā in seipsum rabie debacchatus est, ut dentibus linguam maledicam fecèdè laniaret & commoleret, idque palam omnibus ostenderet inde supplicii exordium sumi, unde ille sumphisset peccati. Sapientissimè monet Ecclesiastes: Ne temere quid loquaris &c. Deus enim in calo, & in super terram, vers. 1. idcirco sunt pauci sermones tui. Nondum caruleas illas plagas transectus es; nisi tuarum ipse sis padagogus vitiorum, non pervenies illud, abibis in voragines ardentium focorum. Quod si custoditam vis mentem tuam, tuam tu prius custodi linguam, omnem detractandi libidinem dedisce.

Sacerdoti, quem dixi, non multum abfinitis fuit in Angliā olim vir religiosus, sed veste solum non moribus, qui rabido detractiois depre quovis lacerare solitus est. Hic cùm jam in extremis ageret, monitus & rogatus est, sollicitè cogitaret, quòdnam iter insisteret, quò tenderet; de tota nupta æternitate agi. At ille: Omittite hæc, inquit, monitis frustra. Illi verò divinam clementiam opponere, fiduciam in Deum suadere, & omni modo animum ad alta erigere conati sunt. Sed moribundus linguam exerens, & digito eam percussit: Hæc, inquit, lingua pessima me damnavit. Dixit & lingua repente sic intumuit, ut in fauces retrahi nequiverit. Ita infelix expirans grande documentum dedit detractoribus, ut alienis saltem detrimentis sapere discant, & emendatius loqui.

Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustis animam suam. Prov. c. 21. vers. 23.

CAPUT XVIII.

Auditores DETRACTORVM, quā graviter delinquant.

M Agnes tam arcana quā admiranda prorsus Magnetis virtus est, si vel experientiam de eo loquentem admiranda audiamus. Ut taceam cetera: pugio si magneti adfrice, ita vulnerat, ut is qui pungitur, non sentiat se vulnerari. Rem ex fide narrat Hieronymus Cardanus, affirmatque se vidisse magnetem in ædibus Laurentii Guasici medici, quo si acus aut ferreus stylus fuisset illitus, quavis corporis parte inhi sine sensu posuisset. Res hæc,

hac, ait Cardanus, mihi visa incredibilis: ergo ut experimentum rei ego ipse caperem, magneti acum adfricui, eam deinde in brachium immerii, cumque lacertorum jam penetrasset, acum quidem sensi, sed dolorem nullum. Atque ut hoc mihi certius constaret, brachium infixi etiamnum acu, varias in partes flexi, sed nihil doloris sentiebam, nec sanguinis quidquam effluebat, solum punctura vestigium cernebatur. Addit Cardanus, quale hujus rei experimentum cepit Mediolani Alexander Veronensis. Hic gladium oleo perunxit ea ratione ut potuerit quosvis & fauciare, & sanare, sine ullo doloris sensu.

Detractio talis profus est pugio, talis omnino gladius est, infigit, lacerat, vulnerat, & quidem tres uno ictu: fauciatur enim detractor, detractoris auditor, & is de quo detrahitur. Sed ille qui periculosissime vulneratur, minime id sentit detractor, de quo superiore dissertatione egimus, nunc de auditore detractoris acturi. Hic exponemus quam grave sit delictum, non tantum de aliis detrahere, sed & benevole audire detrabentes, sic una & detractorem, & ejus auditorem instruemus.

§. I.

Homertus, ille poetarum parens recenset, quā ratione Ulysses se gesserit inter navigationis socios. Sciverat vir catus Sirenas cantatrices pellacissimas (ut fingunt) solere dulces canere, & nendo sopire, sopitos mergere. Ut hoc periculi cum suis evitaret, lociorum aures obturavit cera, seipsum malo alligari iussit, dum has aurium insidias praterverberentur. Profecto non oculis tantum, sed & auribus sua sunt pericula, ideo sepiementis opus est ad arcenda haec aurium mala. Agros & hortos conspici nil novi est, sed novum fortan videatur si circumspiciantur aures. At hoc ipsum Siraides necessarium profus judicans: Sepi, ait, aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis. Non floribus contextam, sed vepribus asperam, paliuris horridam vult esse aurium sepiem, si quidem arcendus sit detractor ab hoc ingressu: agrum à feris, hortum à furibus defendunt sepiementa, aures à detractoribus spinæ. Hos enim si velis arcere, spinas ingressuris objice, ostende tibi ea quæ dicuntur minime probari, cave vacuas & benevolas aures præbeas, notet detractor, te his scurrilitatibus pridem esse saturum. Quod si benigne audias, quidquid tibi alter in aurem garrat, vide cui conferendas sis.

Duo canes unum os rodentes, res planè nova & invisa, ac pæne prodigium. Enimvero si detractor & illius auditor tam bellè inter se conveniant, alter narrando, alter auscultando, quid eos esse dixeris nisi duos canes qui os unum arrodunt? nempe unus aut plurium mores probi improbi examinantur, trutinantur, cribantur, variè demum lacerantur sermonibus. Hoc revera est ossa rodere, & dentibus concerpere: quàm autem ambo graviter delinquant tam detractor quàm auditor detractoris, Bernardus severè pronuntians: Porro, inquit, detrahente aut detrabente audire, quid horum damniabilis sit, non facile dixerim. Addit: Verbum scurrile quod facit urbane nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore: procul & ab auge relegandum. Hinc ingeniosè quis dixit: diabolus & in detractoris ore, & in auditoris aure æqualiter desaltat. Etenim facilis auditor, instigator est alteri, ut quod cepit, liberius, copiosius, audacius pertexat. Sicut autem suavis & delinquentis par culpa est, agens & consentiens pari pœnâ puniendus est: ita detractor & auditor pæne pariter flagitiosi sunt. Hoc Thomas Aquinas clarissime definiens his omnino verbis: Dicendum est, inquit, quod si aliquis detractioes audiat absque resistentiâ, videtur detractori consentire, unde sit particeps peccati illius.

In eandem sententiam Hieronymus: Cave, inquit, ne linguam aut aures habetas prurientes, aut aliis detrahas, aut alios

A audias detrabentes. Sed dicet: Ipse ego non detraho, alius loquentibus quid facere possum? Ad excusandas excusationes in peccatis ista prætextamus. Et quæsto te, loquentium in pago transeas, & inde canis provolat ingenti cum latratu, tanquam jam jam infixurus dentes, an non agere fers, si domesticus canem non cohibeant? quid si eum contra te incitarent, tunc injuriam dissimulares? Mutato nomine de te fabula cantatur. Cum detractorem placide audis, eandem hunc dentibus in alios ire non permittis tantum, sed & impellis; quia illi veluti testi credis, sed non ad Christi mentem, qui jubet, ut in ore duorum vel trium reserum sit omne verbum. Imò quod deterius, detractori ut cani bonum virum dentibus convellent, facilius quandoque fides habetur, quàm si decem alii contrarium jurejurando asserant. Ita non raro noctuæ contra lucem, quam odit, testificant pleno assensu creditur.

§. II.

Hebraeus rex David, ille hominum mansuetissimus, adeo concedere doctus, nihilominus: Detrahentem secretò proximo suo, inquit, hunc persequabar. O Christiani horum hostium satis est ubique, persequimini, nec desistite dum comprehendatis; sed quæso inter comprehendendos, nos ipsos numeremus. Sed dicat alteri in os oblitere vis ullus est qui non erubescat. Chrysostomum egregiè respondentem audi. Non solum autem maledicentes, sed & alii detrahi audientes animos, aures obstruere, & prophetam imitari dicentem: Detrahegi rem secretò proximo suo, hunc persequabar. Disiuncto: habes aliquem quem laudes & commendes? Aures apertio, ut unguenta suscipiam: si verò male velis dicere, raris ingressum obturo: non enim stercus & canum accipere sustineo. Quod mihi lucrum, si didicero, quod ille improbus: Maximum igitur nocuum ex hoc, & extrema pœnâ. Loquere ad ipsum; curemus nostra. Si detractoris os ita remittas, ut Chrysostomus luadet, aut silebit detractor, aut iudabit quem ante carperat. Si verò dissimules, nec libere detrabentem corripas, verendum est, fateor, sed prorsus vitandū, idē in tuum & alterius damnum.

Augustinus, ille prælulum gemma, tam non ferre poterat detractores, ut ad proximum mense parietem appenderet tabellam, quæ omnes illic accubitus moneret his versiculis:

Quisquis amat dictis absentium rodere samam,

Hanc mensam veritam noverit esse sibi.

En pænse leges præclarissimas: Aliis non detrahere, qui secus allueverit, abesto: hos convivas hæc mensa non admittit. Insigniter hic Augustinus improbam illam consuetudinem notavit, quæ in conventibus, circulis, conviviis, primam omnium questionem movet de motibus absentium: Vah, ajunt, etiam ille fortune humane subiectus! Et quā ratione iste hoc non videt? En clericum insignem, modò esset purioris vite: en concionatorem egregium, modò quæ dicit, faceret: en hominem ad omnes gratias factum, modò sua bona nosset, & uti sciret. Et quàm illi rerum domini, iustitiae tenaces, quàm obtemperantes argento, quàm auro placide familiares?

Difficile est satyram non scribere, nam quis inique

Tam patiens urbis, tam ferreus, ut reneat se

Ita ludus & jocus est aliis detractiois dentem infingere. Ideo Augustinus ut hæc confabulationes domo sua excluderet, ad mensam lectorem adhibuit, qui animam pasceret, dum reficeretur corpus. Contigit autem, quod Possidius narrat qui ipse interfuit, ut Augustini mensam Antistites complures accumberent, sed legis ab Augustino scriptæ oblii, liberius de aliis loquerentur, quibus ingenuè Augustinus: Domini fratres, agebat, aut illa tabella refrenda est, aut vos sermones istos definitis, aut ego ad cubiculum facello. Eisdem

Aures sepiæ sunt spinis.

Ecl. c. 28. vers. 28.

Detractor & auditor graviter delinquit. Fern. lib. 2. de Confid. cap. 13. sine omnino. Ibid. in superioribus.

S. Tho. 2. 2. q. 73. art. 4.

Hieron. 10. 1. epist. ad Nepotianum.

ferē animi fuit. Joannes Alexandrinus Patriarcha, ille elemosinarum largissimus, hic si quem alios obreſcantem audiſſet, admonuit, aut ingenioſe in alios ſermoneſ deduxit: ſi pergeret alter, tacebat quidem Joannes, ſed nomen hujus notabat, & colloquio finito, ei qui ſibi à cubiculis præcipiebat, hunc talem hominem non amplius inromitteret. Certiſſimum eſt quod dixit Hieronymus: *Vbi deſunt audientes, non inveniuntur detractantes.* Deſit auditor, deſit detractor.

Edmundus rex Angliæ, Dunſtanum antiſtitem maxi-
mi fecit, virtutem viri & eruditionem admiratus, ideo
hunc ipſum in magni momenti negotiis adhibuit con-
ſultorem. Placebat regi æquitatem ab hoc præſule non
ſine nervo urgeri. Egredere hoc habuit diabolus. Ut ergo
hos animorum conſenſus turbaret, reperit qui Dunſta-
no præſuli peſſimè vellent, quamvis amorem & obſe-
quia ſimularent. Hi primò velut per cuniculos, regis
aures aggredi, & teſtè callidè que famam præſulis inceſ-
ſere, dein paulò apertiùs eidem detrudere, ita blandè
ac ſenſim Dunſtani odium inſillare, denique, palam,
quem oderant, cavillari. Hoc effectum apud regem nimis
credulum, ut aulæ aditus Dunſtano fuerit interdich-
tus. Paucis poſt diebus, rex venatum ivit in ſilvā venati-
oni deſtinatā, mons erat & ingens præcipitum. Sub
venatus principia inter primas feras nobilior ſe cervus
offerebat, & dignus qui regem fatigaret. Ita rege ac hy-
bridis inſeſtantibus ad præcipitum delata eſt fera, ubi
una cum canibus præceps ruit. Regius equus eadē
propeſtat viā, idque incitato curſu. Rex præſentiſſi-
mam mortem jam oculis cernens, Dunſtanum cogitat,
Deūque rogat donari ſibi vitam, ob innocentiam
Dunſtani. Ceſeres ſunt in tam præcipiti fato cogitationes,
nec minùs celeres ſunt Dei aures manūſque (ſic lo-
quimur) ferenda opī. Ita ſubito conſtitit equus. Rex è
venatu domum reverſus, narravit ſuis non ſine læto
horrore, quid miraculi ſibi obſiſſet, vitam ſe ſuam bis
debere Deo, ſed & Dunſtano Dei amico. Idcirco Dun-
ſtanum revocari juſſit magnis honoribus, petiitque à
præſente veniam ſubmiſſiſſimè, aures nimium credulas
ſe præbuiſſe ſuſurronibus, & amicum ſe ſpōndit in
omnem vitam. Videre quā ratione famam reſtituerit
detractationis auditor. Quot detractorum non millia,
ſed miliones reperias, ſed qui famam iniquè ſubſtra-
ctam parer reſtituere, vix ullus eſt.

§. III.

Verū nobis hic ſermo de detractorum auditori-
bus, qui vario diſcrimine detrahentem audiunt.
Sunt qui detractores quidem audiunt ſed inviti, nec ſine
morſu animi. Atque hi tantum abeſt ut malè agant,
ut etiam præmium à Deo mereantur, præſertim ſi ejul-
cemodi narrationes ſibi minimè placere non obſcure
ſignificant. Sunt alii qui audiunt hæc talia & taceant, ut
pene neſcias num quæ dicuntur, illis placeant an diſpli-
ceant. Reprehenſi ob ſilentium iſtud illaudabile, his
plerunque ſe purgant: Ego nemini os obſtruo: loquan-
tur alii quod volunt, per me licet; neque verò curæ meæ
demandatum eſt, omnium ſermoneſ expoliare. Hi tam
paciſici viri ſeipſos ſuaviter decipiunt: cerè illis diſpli-
cere debet, cum alius læditur, & Deus offēditur. Ii præ-
cipue quibus juſt eſt in alios, graviter delinquent cum
detractorem audiunt, & ſilent: Error cui non reſiſtitur,
approbatur; & veritas quæ non defenditur, cum poſſit,
oppſuitur: nec ſuſpitione caret vitioſa ſocietatis, qui
vitiū cum narratur, tam favente ſilentio proſequitur.
Sunt & alii qui non audiunt tantum detractorem, ſed
& provocent ad pertexendam narrationem attentione
admodum benignā. Et ſubinde non diſſimulanter mo-
nent: Pertexe obſecro quod narrare cepiſti de hoc ho-
mine: Veritatem poſſe avemus. Jam autē quidem de
hoc aliquid innotuit, ſed myſterium non capiebam, tu

Tom. I.

A explicat. Alii aliter detractorem eliciunt: Ille, ajunt, 4. Alle-
hæc & hæc de te ſpargit, & tu, quod valde miramur, cantes.
etiānum ſiles? Ita detractor miſericè animatur, ut
quidquid veneni concepit, evomat ore liberrimo: & hi
omnium graviffimè delinquent, nam delectantur his
fabulis quæ in alios recitantur. Ita detractor, & ejus au-
ditor, diabolus geſtant, alter in ore, alter in aure. Cum
jam accedit tam avida credulitas, ut omnia quæ his nar-
ratiunculis perceſſentur, vera eſſe arbitremur, mox in-
iram & impatientiam effundimus, verba verbis, convi-
cia conviciis, contumelias contumeliis oggerimus. Hinc
lites & odia immortalia; hinc ſolvitur omne humanæ
conjunctionis commercium, omne mutua charitatis
vinculum, omnis ſinceri affectus neceſſitudo, omnis
amoris nexus, omne fiducia robur. Hinc efferā nocen-
di libidine in aliena damna rapimur, idque benevolen-
tiæ mantelo teſti, nec enim crimen arbitramur, cui
præſignitur nomen honeſti. At illud Bernardi ſtat im-
motum: *Detrahentes & audientes pari reatu tenentur.* Sicut
autem irasceris alteri, quando detrahitis tibi; ſic irasceris tibi,
quando detrahis alteri, aut cerè detractorem audis. An
non & ipſe moritur qui venenum bibit, quod ei malè
ſuada detractoris lingua propinat? His ergo auditori-
bus triplex documentum damus.

§. IV.

Primum: *Teipſum inſpice, & tecum habita.* Ut notis
quā ſit tibi curta ſupellex. Quid oculos perdis in
alienis, tua tu cura. Et quæſo quis te hiſtoricum conſti-
tuit in vitam & mores alienos? Cur alieno choro pedem
imponis, homo curioſe ac ridicule? Inquire tu potiùs
vitiis in propriis qua prava aut recta gerantur.
Lamias noſtri quæ domi oculos in crumena reconditos
habent, foras egreſſuræ reponunt fronti; atque ita ſit ut
domi cæcutiant, foris ſint oculatiſſimæ. De ſene quo-
piam eleganter dixit Socrates:

C Procul videns, ſed conſpectus videns nihil.
Nam id multis ſenibus accidit, ut propiùs admota non
cernant, longiùs ſemota videant. Ita plerique aliorum
minimis vitiis offēdimur, noſtri etiam maximis blan-
dimur.

Cum tua pervideas oculis malè lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut Aquila aut ſerpens Epidaurius & c.
Qui ne tuberibus propriis offēdat amicum,
Poſtulat, ignoſcat verrucæ illius æquum eſt.

Horat. lib. 1.
ſat. 3.

Ergo in tuum ipſum ſinum inſpice, fortaliſ vitiū
de quo quæreris, ſit te diligenter excuſſeris, in ſinu tuo
invenies. Hinc omnis vitæ peſtis oritur, quod ſibi quili-
que blanditur, & quantum alii præter æquum detrahit,
tantum ſibi philantia vitiū præter meritum tribuit: fe-
ſtuculam ex oculo vicini eximit, trabem in ſuo non cer-
nit. Et ſicut oculus proximarum genarum nævos non
videt, ita nos in noſtris vitiis deprehendis planè cæ-
cutimus; minutulos defectus in aliis vigilantiffimè ob-
ſervamus, noſtros vel manibus palpandos tranſimus
cæci. Et plerunque quod ægriùs ferimus de nobis ſiniſtrè
quid dici, eò audaciùs, idque cum voluptate, per alie-
na vitia blaterando graſſamur: volupe nobis eſt in alio-
rum mores & oculos & dentes inſigere. Plantes id no-
tans: *Scrutari ſunt, inquit, iniquitates; deſecerunt ſcrutantes* Pl. 63. v. 7.
ſcrutatio. Sic alienas ſordes in oculis habemus, noſtras à
tergo. Nimirum non videmus mantica quod in tergo
eſt. Hujus farinæ homines objurgans Salomon: *Gene-
ratio, inquit, quæ ſibi munda videtur, & tamen non eſt lota à
ſordibus ſuis.* Si olla fuliginem & arrorem induta in ſpe-
culo ſe contempleretur, non diceret ſummoſo cacabo:
Væ tibi niger. Et

Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes.
Quis calum terris non miſceat, & mare calo,
Si ſur diſpiceat Ferri, homicida Miloni?

Juvē. ſat. 2.
verſ. 24.
& ſeqq.

Hhh 2

Nec

Nec aliter Christiana lex sentit. Christus olim iis permisit, ut primi lapides jacerent in feminam libidinis accusatam, qui peccato carerent. At nullus fuit qui vel lapillum tolleret. Sic, o Christiani, nostra nos agamus, nostra obsecro curemus, nostra; & neminem æquius, quam nos lapidibus salutandos dicemus. Sed hoc agit demon, ut nos aut rei famus, aut præpropere damnemus reos. Præclare Climacus: *Aut peccare, inquit, nos demones urgent, aut cum non peccaverimus, judicare peccantes. Maligna hæc solertia est, suum horum sentibus obductum negligere, & hortulum alienum ingredi, ad herbas inutiles evellendas. Mi homo, mane tu in tuo horto, facis hic lapparum, & lolii, & urticarum est quod erunces. Ergo, te ipsum inspice, & aliorum nævos tacebis.*

Nunquam alius detrahes, ait Bernardus, si te bene inspexeris. Alterum documentum est impediendæ detractio, sermonem male captum aliò derivare. Ut enim cum ferociens taurus hominem insequitur, pallium ei in caput obicitur, ut dum lætatur cum pallio, furibundis oculis subducatur se homo. Ita cum quis alium detrahendo insecutur, consilicissimum est, pallium ei, hoc est, diversum sermonem obijcere, ut cesset detrahere. Neque semper ad eò sollicitè curandum, quàm id dextrè fiat, & cum decoro. Ex abrupto subinde aliud loquendi argumentum est injiciendum. Thomas Morus, illad Angliæ fidus, vir perinde sanctus ac eruditus, melioris exempli ubique observantissimus, quæprimum audit, apud quoscunque fuisset, in aliorum famam immitti temerariam faciem, & contumeliosè quid dici de absentibus, continuò sermonem aliò avertere conatus: Qui vis, ajebat, quod volet dixerit, ego verò ajo hanc domum optimè structam esse; revera magistrum se probavit, qui hoc ædificium eduxit. Ita maledicentiam aut corripit, aut cæcè turbavit.

Alciades, uti Plutarchus de eo memorat, inter Græcos vir magnus & sapiens, de se passim non optimos sermones spargi audit. Itaque illos si non melioribus, saltem minus malis permutaret, cani pulcherrimo & paulò antè empto caudam amputavit, & sic mutilum per urbem vagari liberè permittit. Indignius tulerunt hoc amicorum aliqui, rati non decere tantum virum, facere tam ridicula. Quos Alciades blandè monuit ne indignaretur, etenim hoc unum agi, ut populus omnem maledicentiæ libidinem in re levissimâ confunderet. Loquantur, inquit, de cane Alciadiadis, modò Alciadiadem desinant lacerare. Ita tigridi obijciendum est speculum, ut obliviscatur rapti caruli. Vidit vir insigniter perspicax eum, qui in omnium oculis est, difficillimè maledicis linguis subduci posse, ideo rem leviculam velut offam obijcere placebat Atheniensibus, ut haberent quod dicerent, minus tamen laderent: ita homo temperantis linguæ conetur omni modo detractoris sibilos compescere: quòd si solum orationis præcindere nequeat, hoc saltem agat, narrata mitiget, animo non malo factum excuset, non omnia quæ rem circumstant sciri posse affirmet, plerumque rumorem re majorem esse doceat. Ita intemperantiori linguæ affundenda est frigida, ita impetus detractoris refrenandus, & dextrè, si fieri possit, aliò flectendus.

Tertium documentum est, subducere se tam noxiis fabulis, & ipso discessu detractoris linguam configere: sciat locutulejus ille se gratum non fuisse. Hieronymus hoc suadens: *Si quem, ait, alicui detractorem audieris, procul fugientes dimitte velut serpentem, ut recundia vitæ discas de aliorum saltu flere.* Hoc divinus Paulus confirmans: *Nunc autem scripsi vobis, inquit, non commisseri, si quis frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idoli serviens, aut maledicus.*

Callianus refert visum à se optimum senem Machetem, qui id gratiæ à Deo impetravit, ut quamdiu de rebus divinis verba fierent, somnus non subreperet, et si

A dies noctesque protolleretur sermo: si quis verò colloquia otiosa sereret, aut de aliis detrahere capisset, in somnum protinus solvebatur. Qui Machetem æmulum nequit, qui dormire non vult, aut abire non potest, monstret saltem se Christianum esse, signum edat, sibi hæc talia non placere, idque statim sub initium prævi sermonis faciat, dum ignem etiamnum unâ stultia licet extinguere: hic enim ubi invaluerit, pane indomabilis est. Ventus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentem. Quo sensu Hieronymus dixit: *Si vultis, licet audieris detractorem, tu illi das fomitem detrahendi, ut ignem excites, tu substernis igniarum: quòd si facie subtristi, & aversâ detractorem audias, discet ille non libenter ducere, quod didicerit non libenter audiri. Sin aliter agis, ostendis te illum, cui detrahitur, aut falsum fratrem, aut timidum amicum esse.*

§. V.

N I si sic agamus, o Christiani, & aliorum famam tam cautè custodiamus quàm nostram, illas Domini leges rumpimus, quæ alios eo quo nos ipsos amore foveri volunt. Neque verò is solum nequiter agit, qui vicini domum incendit, sed & ille qui ad accense domus ignem se calefacit. Si non hostis est, aquam adferat, incendio resistat. Sic non tantum nocent qui alius detrahunt, sed & illi qui detractioes non impediunt, qui applausu & gratulatione commendant. Ille demum incertus est amicus, qui non tantum non alteri detrahit, sed & detractores, ut potest, compescit: ille fidus frater est, qui, quantum licet, erubescendam aliorum forditudinem regit, nisi eam aperiat iis quorum est juvare, non infamare. Aliorum vitia regenda sunt, non oculis ambubus ingerenda. Appelles pinxit Antigoni regis imaginem altero lumine orbam, prius excogitata ratione vitia condendi: obliquam namque fecit, ut quod corpori deerat, picturæ potius deesse videretur, tantumque eam partem è facie ostendit, quam totam poterat ostendere. Ita pingit manus & mens Christiana: quod in alterius vultu vitiosum est, omittit, id ostendit solum quod dignum oculis. Appellem insignissimè imitatus est Plato, non manu & penicillo, sed affectu & studio aliena vitia regendi. Accusabatur apud Platonem Xenocrates discipulus, quod de magistro multa impie locutus esset. Criminationem Plato sine ulla cunctatione respuit, dixitque hæc sibi parum probabilia videri. Instabat certo vultu index, quarens causam, cur sibi fides non haberetur? Adjecit Plato: non esse credibile, ut quem tantopere amaret, ab eo invicem non diligeretur. Postremò cum ad jusjurandum inimici assensum malignitas confugisset, ne de perjurio ejus disputaretur, affirmavit Plato, Xenocratem nunquam illa dicturum fuisse, nisi ea dibi expedire judicasset. Sic omnino aliena vitia & extenuanda & regenda, non exaggeranda, non evulganda sunt. Sed & cunctis sermonibus qui dicuntur, (monet Ecclesiastes) ne accomodes cor tuum. Bernardus optimè à se dicta confirmans: *Detrahentes, inquit, infundunt venenum in aures, ut audientium. Qui detrahit, & qui detractorem libenter audit, uterque peccat. An non & ipse moritur qui venenum bibit, quod ei male dilectionis vita subtrahitur, & dum nescit, paulatim in eo fraterna charitas refrigerat. Ut hoc malum caveret, ille Imperator maximus Imperator Constantinus, dicere solebat, si suorum oculorum fide præfalem Christianum rem nefariam committentem deprehenderet, se id non tantum non evulgaturum, sed etiam paludamento suo facti infamiam opturum. Ita proflus alterius famam tueamur, & omnem vel umbram detractiois, velut & anguem pestiferum, horreamus, prout & admonet & obsecrat Marcus ille Apostolus Jacobus: Nolite detrahere alterutrum.*

3. Subducere se tam noxiis fabulis.
Hieron. in reg. m. cap. 22.
1. Cor. 5. 11.

illo vindictæ rigore in nos utetur Deus, quo nos uli fuerimus in alios: illius scelera in patentissimam lucem protrahentur, qui aliorum naevos operire recusant, par pari ad amissum referetur. Vis, ut alii de navis tuis taceant: tu etiam de aliorum taceto; seras ori, & linguæ frena immitto. Laudabis, si potes, omnes. Non potes? Ne damna. Virtutes nullæ sunt, vitia maxima? Utrumque preme. Narrant alii: tu aliud sermonem veritate. Iourbanum fors erit majorum sermones tanquam injecta novacula secare? Tace. Rogatis sententiam? Minue, aut aspera mollioribus leni. Deesse lenitas conanti non potest. Visa referuntur? Tu ad humanam despecte imbecillitatem, & virtutes alias oppone; dic in maximis etiam visis semper fuisse, quod ignoscendum esset. Quod si quis pergat damnare, tu vide an non aliquid habeat laudandum qui damnatur; & pro damnandis laudanda suggere, etiam in inimico. Mirum, quantum hæc laudes ad odia ponenda & amorem conciliandum valeant. Nam & illi ipsi qui damnant, laudabunt taciti secum, & amare fortius incipient, quem hostis sui laudatorem ferent.

Sed antequam missam faciamus Detractionem, nunquam satis detestandam, addo rem memorari dignam. Erant duo sibi familiarissimi de Clericorum numero, quorum alter pessimus detractor neminem non maledico dente imperebat. Hic morbo correptus à socio monebatur, rem suam ageret, & vitæ maculas elueret penitentia. At sordo fabula caneatur. Saltem, inquit alter, inter nos fœdus ineamus, etiam post mortem duraturum. Si tu me precesseris moriendo, obsecro, intra triginta dies, te mihi cernendum sit (nisi Deus obstitat) & alterius Orbis arcum edoce. Promisit temerarius se id facturum, in gratiam tam constantis amicitiae. Neque verò id Deus fieri prohibuit. Itaque paucis post mortem diebus ille ab Orco emergens, flammis undique opertus, in conspectum se dat superstitis amici. Hic, agnito socio defuncto, ita tremore concussus est ut nec vocem expedire, nec oculos in flammam larvam figere potuerit. At umbra illa explicatè hominem compellans: Ego, inquit, sum ille focus tuus æternum damnatus. Nam ipso mortis momento ad iudicem ductus, accusatores eos habui, quos detractionibus infamavi. Cumque objecta nec negare, nec diluere possem, iudex sententiam tulit, cheu, cheu tremendam æterni!

Si tale detractores supplicium manet, non abs re Augustinus: *Quem diabolus, inquit, non potest devorare seductum ad nequitiam, famam ipsius inquinare conatur ut si fieri potest, opprobriis hominum & malarum linguarum detractione deficiat, & sic in ejus fauces ruat. Custodite ergo vos à murmuratione qua nihil prodest, & à detractione parciue lingue, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit.*

Quapropter, *Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Prohibe linguam tuam à malo: præcipue verò à maximo detractiois malo. Quantum peperceris alienæ famæ, tantum parces tuæ & famæ & vitæ.*

E

CAPUT XIX.

EXCUSATIO quam per vulgatum, & multiplex sit vitium.

Aconum quispiam, uti Plutarchus memorat, luciniam cepit, & quia tam suavem auribus cantastem expertus est, etiam dulcem palato futuram credidit, ideo miscelle plumeam tuniculam detraxit, ut eam foco pararet: at cum illam vix oscillis hærentem cernebat, indignabundus dixit: Vox es, & præterea nihil. O avicula macilenta, multum lingue, parum pulpæ habes!

Tom. I.

A Hominem verborum & linguæ tam divitem, inopem rationis, non male sic compelles: Vox es, mi homo, prætereaque nihil. Eum præsertim hoc titulo dignabitur, qui quidem sapissime delinquit, nunquam tamen non excusationes opponit.

Excusatio non postremum malorum est inter linguæ vitia. Excusantem linguam rectè lasciviam dixeris, quam quis altero tantò majorem avem censeat, antequam videat. Quod si miscellam incipiat deplumare, non avem sed avis umbram dicet; ita proflus si quis excusantem linguæ tot coloratis plumulas subtraxerit, vix inane virtutis simulacrum reperiet. Demades olim cives Athenienses fistulæ comparavit, cui si columella seu lingua lignea subtrahatur, tota obmutescit nemini utilis. Hæc lignæ fistularum linguæ non male comparavero Excusationem, de qua nunc agere instituo. Multiplex proflus est Excusatio, & plerumque vitiosa, quod jam paulò uberius exponendum.

§. I.

I Nter omnes animantes vix est munditie amantior felle. Aspicere quæso quam studiosè felis jam anteriores pedes, jam posteriores, jam corpus reliquum lambat, vide ut pelliculam linguæ extergere, & nitidam reddere laboret: in omnem partem suo se linctæ expolit. Sed & hoc verecundia accipit à natura, ut fumerum suum quam potest diligentissime operiat, & quod nares oculòse posset offendere, cautissime iis subducatur. Lingua excusationibus assueta feli simillima est, quibuscumque navis nitorem allinere conatur, lambit lingitque omnia, ut sordes abstergat, callidis defensionculis quovis errores operire nititur. Hic tanè nos Adami posteros, & seros nepotes esse prodiinus, negemus in ceteris, hic deprehendimur. Adamus post adamum pomum ageritè noxam fateri, in eam in conjugem deviare, conjux serpenti culpam impingere, sic alius alium excusando accusare, ita demum pæne omnis culpa in Deum recidere. Nam Adamus non dissimulante: *Mulier, inquit, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & com-*

Gen. cap. 3. vers. 12.

di. Ac si aperit deiecit, nisi hanc decepticem mihi adjunxisses, ego quidem culpæ permansissem exors. Sed nec mulier se ream falsæ: Serpens, inquit, deiecit me & com-

ibid. v. 13. edi. Perinde si dixisset: quid agit in paradiso serpens? peccavit qui hunc impostorem intromisit. Has artes mileri à parentibus didicimus, antequam discere possemus. Præclare de hoc Gregorius. Vitarum, inquit, hu-

Greg. I. 2. mor. cap. 9. mani generis vitium est, latendo peccatum committere, & commissum negando abscondere, & convictum defendendo multiplicare. Ex illo quippe lapsu primi hominis hæc augmenta ducimus nequitia, ex quo ipsam radicem traximus culpa. Ita nihil pronius humano ingenio quam se suisque errores defendere. Sed aliter docens Paulus: Non defendentes in-

*Rom. c. 12. vers. 19. inquit, vosmetipsos charissimi. Et Hebraus rex David: Dixi iniquis, ait, nolite iniquè agere, & delinquentibus, nolite exaltare cornu: Nolite superbe defendere peccata vestra: si fecistis iniquitatem per cupiditatem, ne defendite per elatam pravitatem. Augustinus: Malum est, inquit, peccatum, & verque in re, pejus est perseverare: perniciosius defendendo se, in Deum culpam refundere. Et uti * Cassiodorus censet: Maximum est vitium excusationis, nam quasi cornu erigit, qui peccata sua defendit. Pessima est Grammatica, cum nomina virtutum tribuuntur vitiis.*

† In rebus gestis Sanctorum, vix quidquam, arbitror, magis mirandum est, quam quod complures gravissimorum criminum accusati, illa non aliter quam silentio censuerint refutanda. In hoc obstupescendi Marinius & Theodorus, sub virili nomine & veste, utraque verè virgo & castitatis observantissima, stupri tamen utraque accusata, illa triennio probum omnium & ludus, ista septennio quasvis injurias patientissimè tulit. Gregorius Thaumaturgus à meretriculâ negatum sibi quæ-

H h h 3

stam